

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради ID 14740
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувачка ступеня доктора філософії: Ратінська Олена Миколаївна, 1979 року народження, громадянка України, освіта вища: закінчила у 2007 році Київський інститут соціальних та культурних зв'язків ім. кн Ольги за спеціальністю: 053 Психологія. Працює: навчання в аспірантурі Національного університету «Острозька академія».

Виконала акредитовану освітньо-наукову програму «Психологія».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Національного університету «Острозька академія» Міністерства освіти та науки України, м. Острог від 01 липня 2026 р. № 64.

у складі:

Голови разової

спеціалізованої вченої ради – Каламаж Руслани Володимирівни, доктора психологічних наук, професора, проректора з навчально-виховної роботи Національного університету «Острозька академія».

Рецензентів – Матласевич Оксани Володимирівни, доктора психологічних наук, доцента, завідувача кафедри психології Національного університету «Острозька академія»;
Августюк Марії Миколаївни, доктора психологічних наук, доцента, професора кафедри міжнародних відносин Національного університету «Острозька академія».

Офіційних опонентів – Шпак Марії Мирославівни, доктора психологічних наук, професора, завідувача кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Руденок Алли Іванівни, кандидата психологічних наук, доцента, доцента кафедри психології та педагогіки Хмельницького національного університету.

на засіданні 09 липня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки Ратінській Олені Миколаївні, на підставі публічного захисту дисертації «Психолого-педагогічні умови формування психологічного імунітету до кібербулінгу у дітей молодшого шкільного віку» за спеціальністю 053 Психологія.

Дисертацію виконано у Національному університеті «Острозька академія» Міністерства освіти та науки України, м. Острог.

Науковий керівник: Гандзілевська Галина Борисівна, доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології Національного університету «Острозька академія».

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису. Дисертація виконана державною мовою. Робота містить наукові положення, нові науково обґрунтовані теоретичні

та практичні результати, що мають істотне значення для розвитку у галузі психологічних наук, а саме:

вперше:

- запропоновано класифікацію психологічних ресурсів психологічного імунітету в ситуації кібербулінгу дітей молодшого шкільного віку: емоційно-вольові, когнітивно-рефлексивні та нормативно-поведінкові; побудовано емпіричну п'ятифакторну модель психологічного імунітету до кібербулінгу молодших школярів, яка містить фактори “Емоційна стійкість”, “Саморегуляція”, “Самооцінка”, “Соціальна компетентність”, “Старанність”; визначено психолого-педагогічні умови формування психологічного імунітету до кібербулінгу молодших школярів; розроблено та апробовано тренінгову програму для молодших школярів та запропоновано практичні рекомендації для батьків і вчителів, спрямовані на формування психологічного імунітету до кібербулінгу молодших школярів;
- уточнено та доповнено зміст поняття психологічного імунітету в ситуації кібербулінгу молодших школярів;
- набули подальшого розвитку науково-практичні підходи до формування психологічного імунітету молодших школярів у цифровому середовищі.

За змістом, структурою, обсягом та оформленням дисертація відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року.

Здобувачка опублікувала 6 наукових статей, серед яких 2 опубліковано у виданнях індексованих в наукометричних базах та 4 у фахових виданнях.

Зараховані статті за темою дисертації згідно вимог пунктів 8, 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року містять обґрунтування отриманих наукових результатів відповідно до мети статті (поставленого завдання) та висновків. Всі наукові праці опубліковано в різних випусках (номерах) наукових видань та мають активний ідентифікатор DOI (Digital Object Identifier):

1. Handzilevska, H., Kalamazh, V., Ratinska, O., & Khmiliar, O. The Role of Sanogenic and Critical Thinking in Preventing the Emotional Burnout of Young Primary School Teachers. Youth Voice Journal: Young People In Education, 2021 Vol. 3 P.15-23
2. Ратінська О. М., Костюшко І. В. Особливості формування психологічного імунітету до кібербулінгу молодших школярів крізь призму психологічного аналізу казок. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія»: науковий журнал. Острог: Вид-во НаУОА, січень 2021. № 12. С. 76–82.
3. Chernous, T., Handzilevska, H., Balashov, E., & Ratinska, O. (2024). Development of Emotional Competence through Music and Movement: Comparative Analysis of the Professional Educational Programs of Prospective Primary School Teachers in Ukraine and Austria. Journal of Education Culture and Society, 15(2), 665-682.

4. Гандзілевська Г. Ратінська О. & Škorvagová E. Українські народні казки як засіб розвитку метакогнітивних ресурсів психологічного імунітету молодших школярів. Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки. 2025. Випуск 23. С. 23-37.

5. Ратінська О. М. Факторна модель психологічного імунітету до кібербулінгу у дітей молодшого шкільного віку. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія» : науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА, 2025. № 18. С. 144–150.

6. Гандзілевська Г. Б., Ратінська О. М., Шкорвагова Е. Розвиток емоційно-вольових ресурсів психологічного імунітету до кібербулінгу молодших школярів засобами метафори. Наукові записки Національного університету «Острозька академія» : серія «Психологія». Острог : Вид-во НаУОА, січень 2026. № 20. С. 4–13.

У дискусії взяли участь голова ради (Каламаж Р.В.) рецензенти (Матласевич О.В., Августюк М.М.), офіційні опоненти (Шпак М. М., Руденок А.І.) та висловили зауваження:

1. У теоретичному розділі дисертації ґрунтовно проаналізовано феномен психологічного імунітету та його співвідношення із суміжними поняттями. Водночас, доцільним видається більш чітко висвітлити специфіку психологічного імунітету саме дітей молодшого шкільного вік порівняно з його проявами в підлітковому, юнацькому та дорослому віці. Таке уточнення дозволило б більш повно розкрити вікову своєрідність досліджуваного феномену та обґрунтувати необхідність адаптації існуючих теоретичних моделей психологічного імунітету (зокрема моделі П. Олах) до особливостей молодшого шкільного віку;

2. Визначені авторкою психолого-педагогічні умови формування психологічного імунітету до кібербулінгу зосереджені переважно на впливі зовнішніх чинників – насамперед, педагогічного партнерства школи і сім'ї та розвитку відповідних компетентностей батьків і вчителів. Разом із тим, результати проведеного емпіричного дослідження засвідчили вагому роль таких особистісних характеристик молодших школярів, як самооцінка, емоційна стійкість, саморегуляція, соціальна компетентність і старанність. У зв'язку з цим, доцільним видається виокремлення розвитку зазначених внутрішньо-особистісних ресурсів дитини в окрему психологічну умову формування її психологічного імунітету до кібербулінгу, що більшою мірою відповідало б суб'єктному та гуманістичному підходам до розвитку особистості;

3. Дискусійним видається використання в роботі поняття «ресурси функціонування психологічного імунітету». На нашу думку, більш коректними є формулювання «ресурси психологічного імунітету» або просто «функціонування психологічного імунітету». Адже психологічний імунітет у запропонованому авторкою трактуванні сам по собі розглядається як система особистісних ресурсів, що забезпечують психологічну стійкість, безпеку та адаптацію дитини в цифровому середовищі;

4. Певне зауваження стосується назви третього розділу дисертації. З огляду на його зміст, де представлено розроблення, апробацію та оцінку ефективності саме тренінгової форми роботи, більш точною видається назва «Тренінгова програма формування психологічного імунітету до кібербулінгу молодших школярів». Таке формулювання більш повно відобразило би зміст і характер реалізованого формувального впливу.

5. У роботі поняття «психологічний імунітет» розглядається як інтегральний конструкт, що об'єднує широкий спектр різномірних психологічних ресурсів. Водночас потребує більшої концептуальної чіткості питання його співвідношення з іншими формами психологічних ресурсів особистості;

6. Запропонована факторна модель психологічного імунітету є змістовною та переконливою, однак доцільним було б детальніше обґрунтувати теоретичні підстави виокремлення її чинників, а також чіткіше показати їхній зв'язок із базовими положеннями концепції психологічної імунної системи А. Олаха;
7. Окремі результати кореляційного та регресійного аналізу представлені переважно у статистичному вимірі, тоді як їх психологічна інтерпретація могла б бути більш розгорнутою та концептуально узагальненою;
8. Заслужовує на подальше дослідження вплив специфічних характеристик цифрового середовища (інтенсивність користування інтернетом, типи онлайн-активності, особливості використання соціальних мереж) на формування психологічного імунітету дітей; перспективним напрямом подальших досліджень є проведення лонгітюдних досліджень для оцінювання стабільності сформованих компонентів психологічного імунітету та їх впливу на подальшу адаптацію дітей у цифровому середовищі.
9. У процесі проведення емпіричного дослідження до вибірки досліджуваних увійшли учні 3-х та 4-х класів, однак предметом дослідження є психолого-педагогічні умови формування психологічного імунітету до кібербулінгу у дітей молодшого шкільного віку загалом. На нашу думку, з метою забезпечення більшої репрезентативності вибірки досліджуваних, варто було б залучити до дослідження ще й учнів 1-го та 2-го класів.
10. Потребує уточнення емпірична база дослідження, зокрема кількість досліджуваних. Так, у вступі та в другому розділі дисертації у п. 2.1 (на с. 74) дисертантка зазначає, що до вибірки дослідження увійшло 49 вчителів початкових класів, натомість у підпункті 2.2.3.1 (на с. 113) вказує, що емпірична вибірка становила 39 вчителів початкових класів, відтак здійснює кількісний аналіз результатів дослідження за обраними психодіагностичними методиками з урахуванням саме цієї кількості вчителів.
11. З метою вивчення гендерних відмінностей формування психологічного імунітету до кібербулінгу у дітей молодшого шкільного віку доцільно було б зробити порівняльний аналіз результатів дослідження окремо у дівчат та хлопців.
12. Дисертанткою розроблено та апробовано тренінгову програму формування психологічного імунітету до кібербулінгу для дітей молодшого шкільного віку, яка є однаковою за своїм змістом для категорій дітей з різним рівнем розвитку емоційно-вольових, когнітивно-рефлексивних та нормативно-поведінкових ресурсів до кібербулінгу. На нашу думку, ці категорії дітей характеризуються ще й різними індивідуально-психологічними особливостями, тому варто було б врахувати це при побудові тренінгової програми, розробивши окремі для кожної з них.
13. Радимо авторці підготувати до видання методичні рекомендації для вчителів початкових класів і батьків, які базувалися б на отриманих результатах емпіричного дослідження. Такі рекомендації лише б збагатили практичне значення дисертаційної роботи.
14. Авторка розглядає психологічний імунітет як систему ресурсів протидії кібербулінгу. Разом із тим перспективним напрямом подальших досліджень видається аналіз особливостей його функціонування залежно від характеру цифрової активності дітей (інтенсивності використання мережі, досвіду онлайн-комунікації, залученості до соціальних мереж)
15. Авторкою здійснений теоретичний аналіз факторів опору ресурсів психологічного імунітету до різних видів кібербулінгу у молодших школярів. Для кожного виду кібербулінгу дисертанткою наведено його характеристику, визначено відповідні захисні ресурси та описано можливі прояви протидії (Таблиця 2.8). Водночас, на нашу думку, наукову цінність представлених положень могло б посилити їх додаткове емпіричне підтвердження шляхом

аналізу особливостей впливу окремих ресурсів психологічного імунітету на протидію різним видам кібербулінгу.

16. Запропоновані авторкою рекомендації для батьків і вчителів щодо формування психологічного імунітету до кібербулінгу молодших школярів мають практичну цінність. Водночас перспективним напрямом подальших досліджень є перевірка ефективності запропонованих рекомендацій у лонгітюдному дослідженні, що дозволило б оцінити їх довготривалий вплив на формування психологічного імунітету до кібербулінгу молодших школярів.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,

«Проти» 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Ратінській Олені Миколаївні ступінь доктора філософії з галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 – Психологія.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої вченої ради

(підпис)

Руслана КАЛАМАЖ

Лідиса Каламаж Р.В.
підтверджую

рах *в* *Ліцензії ОА*

